II BOB. 23-MAVZU.

Kimyoviy reaksiyalarning tenglamalarini tuzishga oid mashqlar bajarish.

Kimyoviy hodisalar = kimyoviy reaksiyalar

1. Kimyoviy reaksiyalarga koeffitsiyentlar qoʻying.

 $Fe+HCI \rightarrow FeCl_2 + H_2$

 $NH_3 \rightarrow N_2 + H_2$

Fe + Cl₂→FeCl₃

 $N_2+O_2\rightarrow NO$

 $Mg+O_2 \rightarrow MgO$

 $H_2+N_2\rightarrow NH_3$

 $CH4+O_2\rightarrow CO_2+H_2O$

 $AI+CI_2 \rightarrow AICI_3$

 $Zn+O_2 \rightarrow ZnO$

 $P+O_2 \rightarrow P_2O_5$

- 2. Kimyoviy reaksiyalar tenglamalarini tuzish algoritmidan foydalanib, quyidagi moddalar jufti oʻrtasidagi oʻzaro ta'sir reaksiyalari tenglamalarini tuzing.
 - 1) Na va O2
 - 2) Na va Cl₂
 - 3) Al va S
 - 4) Fe va O₂
 - 5) N₂ va H₂
- 3. Kimyoviy reaksiyalar tenglamalaridagi "?" belgili boʻshliqlarni toʻgʻri toʻldiring.

Ca + 2HCl \rightarrow Ca "?" + H₂ \uparrow

2Mg + "?"→ 2MgO

 $2H_{2}$ "?" + $3O_{2} \rightarrow 2H_{2}O + 2SO_{2}$

 $Fe2O_3 + 3H_2 \rightarrow 2Fe + 3 \ "?"O$

 $CaCl_2 + 2NaOH \rightarrow Ca(OH)_2 + 2Na$ "?"

4. Qizgʻish mis kukuni (6,4 g) sariq oltingugurt kukuni (3,2 g) bilan aralashtirildi va qizdirildi. Qora kukun hosil boʻldi. Olingan qora kukunning massasi qancha?

Reaksiya tenglamasini yozing.

Oʻrganiladigan natijalar

- Kimyoviy reaksiyalarning tenglamalarini tuzish;
- Kimyoviy reaksiyalarning tenglamalarini tenglash

Shartli belgilar

Kimyoviy reaksiyalar tenglamalarini tuzish uchun reaksiya qanday borishini koʻrsatadigan ma'lum belgilarni bilish kerak. Kimyoviy tenglamalarda quyidagi belgilar qoʻllanadi:

- → qaytmas, (bir yoʻnalishda ketadi);
- yoki ↔ qaytar reaksiya (ikki tomonga boradi);

↑ – gaz ajralishi;

↓ – choʻkma tushishi;hv – yorugʻlik;

t° – harorat (daraja miqdorini koʻrsatishi mumkin);

Q - issiqlik;

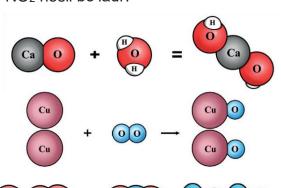
E (qattiq.) – qattiq modda;

E (gaz) yoki E (g) – gazsimon modda;

E (kons.) – konsentrlangan modda;E (suvli.) – moddaning suvli eritmasi.

Strelka (\rightarrow) oʻrniga teng belgisi (=) qoʻyilishi ham mumkin.

5. Atmosferada chaqmoq oqimlari paytida quyidagi reaktsiya sodir boʻladi: $N_2 + O_2 \rightarrow NO_2$. Reaksiya tenglamasini tenglashtiring. 1 mol azotni NO_2 ga toʻliq aylantirish uchun necha mol kislorod kerak? Bu necha gramm kislorod boʻladi? Necha gramm NO_2 hosil boʻladi?

II BOB. 24-MAVZU.

Bobga doir testlar yechish, mashqlar bajarish

 Atom va uning tuzilishi; nisbiy molekulyar massa; oddiy va murakkab moddalar; moddaning molyar massasini aniqlash; modda miqdori; kimyoviy reaksiyalar tenglamalarini tuzish; kimyoviy reaksiyalar tenglamalarini tenglash.

- 1. Tasavvur qiling, sizning qoʻlingizda sehrli tayoqcha bor va siz:
 - a) toshni qumga;
- b) kislorodni ozonga;
- c) bugʻni muzga aylantirdingiz.

Qaysi holatda kimyoviy hodisalarni amalga oshirgan boʻlasiz?

- 2. Oddiy moddalarni toping: havo, suv, ozon, asal, dengiz suvi, kislorod, azot.
- 3. Berilganlardan ikkita murakkab moddalarni toping: kislorod, ozon, daryo suvi, osh tuzi, havo, shakar.
 - 4. 20,8 g xrom metalining elementining modda miqdorini hisoblang?
 - 5. 6,02 ·10²³ CH₄metan molekulasining massasi qancha?
 - 6. 0,25 mol miqdorida olingan temir oksidi (III) Fe₂O₃ ning massasi qancha?
- 7. Kimyogar reaksiya uchun 1 mol magniy olmoqchi edi. U uzoq vaqt Davriy jadvalga tikildi va keyin roppa-rosa 12 gramm magniyni tarozida tortib oldi. Kimyogar qanchaga xato qilgan?
 - 8. Elementlarning valentliklaridan foydalanib birikmalarning formulasini yozing.
 - a) kaliyni ftor bilan;
- b) kislorod bilan magniy;
- d) vodorod bilan kalsiv:

- e) ftorli alyuminiy;
- f) kislorod bilan alyuminiy.
- 9. Birikmalarning tuzilish formulasini tuzing va har bir atomning valentligini aniqlang.
 - a) HCI;

b) BeCl₂;

c) AIBr₂;

- d) PH₃;
- e) TiCl₄.
- 10. Xrom (III) va xrom (VI) ning kislorod bilan birikmalarining formulalarini yozing.
- 11. Oq qum SiO₂ tarkibidagi kislorodning massa ulushi qancha?
- 12. Quyidagi oʻzgarishlar uchun reaksiya tenglamalarini yozing.

$$Ca \rightarrow CaH_2 \rightarrow Ca(OH)_2$$

$$\mathsf{S} \to \mathsf{SO}_2 \to \mathsf{SO}_3 \to \mathsf{H}_2 \mathsf{SO}_4 \to \mathsf{CaSO}_4$$

13. Quyidagi kimyoviy reaksiya tenglamalarida yetishmayotgan koeffitsiyentlarni toping.

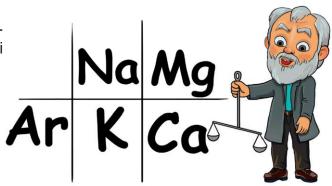
?
$$Mg + O_2 = 2MgO$$

? Fe +
$$3Cl_2$$
 = ? FeCl₃

$$? AI + ? S = AI_2S_3$$

$$? Cu + ?O_2 = ? CuO$$

14. 392 kg H₃PO₄ fosfat kislotasini olish uchun qancha P₂O₅ kerak?

Berilgan variantlardan toʻgʻri javobni tanlang.

- 1. Fosforning kimyoviy belgisi:
 - A) Po
- B) P
- C) Pt
- D) K
- 2. Quyidagilardan qaysi biri BaBr₂ ning toʻgʻri nomi?
 - A. Bor bromidi
- B. Bariv bromid
- C. Bariy dibromid
- D. Bariv (I) bromidi
- 3. Alyuminiyning valentligi 3 ga, oltingugurtning valentligi 2 ga teng. Alyuminiy sulfidning kimyoviy formulasini toping?
 - A. Al₂S
- B. AIS₃
- C. Al₃S₂
- D. Al₂S₃
- 4. Migdoriy jihatdan 3N2 formulasi ganday ifodalanadi?
 - A. 3 atomli azot
- B. 2 ta azot molekulasi C. 3 ta azot molekulasi

- D. Azotning 6 ta molekulasi
- 5. Temir (III) oksidi hosil bo'lishi uchun to'g'ri tenglashtirilgan kimyoviy tenglama qaysi?
 - A. $2\text{Fe} + O_2 \rightarrow 2\text{Fe}O$

B. 3Fe + $2O_2 \rightarrow Fe_3O_4$

C. 4Fe + $3O_2 \rightarrow 2Fe_2O_3$

D. Fe + O \rightarrow FeO

- 6. SiH₄ tarkibidagi kremniyning (Si) valentligini toping.

- B. 2
- C. 3
- D. 4

7.dan tashqari quyidagi elementlarning barchasi diatomik molekulalar sifatida mavjud boʻlishi mumkin.

- A. Vodorod
- B. Kislorod
- C. Natriy
- D. Xlor

- 8. Natriyning lotincha nomi...
 - A. Argentum
- B. Kalium
- C. Natrium
- D. Cuprum

9. Ag + S → Ag₂S reaksiya tenglamasida kumush (Ag) oldidagi koeffitsient nechaga teng.

- C. 1

10. Reagent va tegishli kimyoviy reaksiyalar mahsulotlari oʻrtasidagi moslikni toping. Javobingizni alifbodagi harflarga mos keladigan raqamlar ketma-ketligi sifatida bering.

Reagent	Reaksiya mahsuloti
a) $H_2 + O_2 \rightarrow$	1) CO ₂ + H ₂ O
b) $C_2H_6 + O_2 \rightarrow$	2) H ₂ O
v) Al(OH) ₃ + H ₂ SO ₄ \rightarrow	3) Ca ₃ (PO ₄) ₂ + NaNO ₃
d) $Ca(NO_3)_2 + Na_3PO_4 \rightarrow$	4) Al ₂ (SO ₄) ₃ + H ₂ O